

ת נ ך

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד אחת לכיתה י"א או לכיתה י"ב
 לנבחנים המשלימים ל-5 יח"ל

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים, מהם עליך לענות על שני חלקים בלבד.

		חלק א: דמויות מופת	
50 נקודות	(14x1)	—	שאלת חובה
	(18x2)	—	שאלות בחירה

		חלק ב: "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"	
50 נקודות	(14x1)	—	שאלת חובה
	(18x2)	—	שאלות בחירה

		חלק ג: פרשנות רש"י ורמב"ן	
50 נקודות	(14x1)	—	שאלת חובה
	(18x2)	—	שאלות בחירה

סה"כ לשני חלקים — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: — קרא בעיון את הוראות הבחירה בין החלקים ובין הפרקים, וענה על פי ההוראות.

— אין לצרף שאלות מפרקים שונים או מחלקים שונים שלא לפי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

בשאלון זה שלושה חלקים. עליך לבחור בשני חלקים, ולענות על השאלות בכל חלק על פי ההוראות.

חלק א — דמויות מופת (50 נקודות)

שאלת חובה (14 נקודות)

1. א. (1) עיין במלכים ב, פרק ד'.

מהי נקודת המפנה בסיפור אלישע והאישה השונמית?

(2) ציין שני שינויים שחלו בהתנהגות של האישה בעקבות נקודת מפנה זו. בסס את דבריך על הפסוקים.

(5 נקודות)

ב. (1) בהתנהגותו של גדעון ובדבריה של אסתר אפשר למצוא ביטויים להססנות.

בסס קביעה זו על פסוק משופטים, פרק ז' ועל פסוק מאסתר, פרק ד'.

(2) מה הביא למפנה בעמדה של גדעון, ומה הביא למפנה בעמדה של אסתר (על פי פרק ד')?

(5 נקודות)

ג. ציין שתי דרכי התנהגות דומות של גדעון ושל אסתר בעקבות נקודת המפנה בסיפורים.

(4 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 2-4 (לכל שאלה – 18 נקודות).

2. גדעון

- א. (1)** תיאור השעבוד למדן בימי גדעון כתוב בהרחבה ובפירוט לעומת תיאור השעבוד בימי שופטים אחרים.
- בסס קביעה זו באמצעות שני הבדלים בין שופטים, פרק ד', פסוקים א'-ג' ובין שופטים, פרק ו', פסוקים א'-ו'.
- (2)** מה אפשר ללמוד מן ההבדלים שציינת על המצב של עם ישראל בתקופה זו ועל השליחות של גדעון?
(6 נקודות)
- ב. עיין בשופטים, פרק ו', פסוקים ז'-י"ג.**
- (1)** לשון הנביא בפסוק ח' רומז למעמד הר סיני. מה הנביא מבקש להדגיש באמצעות רמז זה?
- (2)** מהי הטענה של גדעון כנגד התוכחה של הנביא? בתשובתך ציין אירוע שגדעון והנביא הזכירו, והסבר לשם מה כל אחד מהם הזכיר אירוע זה. מדוע התשובה של גדעון למלאך מעידה על ההתאמה שלו להיות מושיע של עם ישראל?
(6 נקודות)
- ג. עיין בשמואל א, פרק י"ב, פסוקים ט'-י"א.**
- (1)** שמואל מזכיר בדבריו לעם אירועים מספר שופטים. מה מדברי שמואל לא הוזכר בספר שופטים?
- (2)** עיין בפסוקים כ'-כ"ב.
- בהבטחת שמואל לעם אפשר למצוא תשובה לטענה של גדעון (שציינת בסעיף ב 2). בסס קביעה זו על לשון הפסוקים.
(6 נקודות)

3. אלישע

עיין במלכים ב, פרק ב', פסוקים י"ט-כ"ה.

א. (1) בפסוקים אלה יש שני סיפורים על אלישע. הסבר את הקשר האפשרי בין שני הסיפורים.

(2) "וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה קָרַח עֲלֵה קָרַח" (פסוק כ"ג).

בדברים אלה הטילו הנערים ספק בכישורי הנבואה של אלישע לעומת אליהו. הסבר קביעה זו, לפי פירוש שלמדת.

(6 נקודות)

ב. (1) אברבנאל: "ומי האיש הירא ורך הלבב שייתן אל לבו דברי הילדים אשר אין בהם כל מום, אף שיהיו דברי חירופין? [...] והנביאים תמיד היו מן העלובים, והיו מכים אותם על הלחי שומעים חרפתם ואינם משיבים".

לפי אברבנאל, מה הם שני הקשיים שהתגובה של אלישע מעוררת?

(2) הסבר את ההתנהגות של אלישע בסיפור זה, לפי פירוש שלמדת.

(6 נקודות)

ג. כתוב דוגמה נוספת מסיפורי אלישע (מלבד סיפור האישה השונמית) לנס שבאמצעותו הביא אלישע לשינוי התנהגות או לשינוי תודעה של אדם אחר.

תאר את השפעת הנס על הסובבים את אלישע, וכתוב מה הייתה התוצאה של פעולתו.

(6 נקודות)

4. אסתר

א. "לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צנה עליה אשר לא תגיד" (פרק ב', פסוק י').

(1) מה אפשר ללמוד על אסתר מפסוק זה?

(2) מדוע ציווה מרדכי על אסתר להסתיר את זהותה? כתוב שתי דעות.

(6 נקודות)

ב. (1) עיין ב**בראשית**, פרק מ"א, פסוקים ל"ד-ל"ה, וב**אסתר**, פרק ב', פסוק ג'.

איסוף האוכל במצרים ואיסוף הנערות בשושן הבירה מתוארים בלשון דומה.

מה אפשר ללמוד מן הדמיון בלשון הפסוקים?

(2) "ר' יוחנן [...] : בניה של רחל נסן [=ניסיון] שווה [...] וגדולתן שווה".

(מדרש **אסתר רבה**, פרשה ז')

בסס את דברי רבי יוחנן על שתי נקודות דמיון בין אסתר ליוסף או בין מרדכי ליוסף.

(6 נקודות)

ג. (1) עיין ב**אסתר**, פרק ב', פסוק ה' וב**שמואל א**, פרק ט', פסוקים א'-ב'.

מה הפסוקים מלמדים על המוצא של אסתר?

עיין ב**אסתר**, פרק ג', פסוק א' וב**שמואל א**, פרק ט"ו, פסוק ח'.

מה הפסוקים מלמדים על המוצא של המן?

(2) המעשים של אסתר יכולים להיות תיקון של אירוע קדום.

מהו האירוע הקדום, וכיצד הביאה אסתר לתיקונו?

(6 נקודות)

חלק ב — "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק" (50 נקודות)

5. שאלת חובה (14 נקודות)

- א. (1)** מהי הממלכה שעליה ניבא כל אחד מארבעת הנביאים?
- (2)** הסבר מדוע נדרשו ארבעה נביאים באותה תקופה. בתשובתך ציין אירוע היסטורי מרכזי שהתרחש בימי הנביאים האלה.
- (5 נקודות)
- ב. (1)** עיין במיכה, פרק ו', פסוקים ו'-ח'.
- מה הם החטאים שעליהם הנביא מוכיח את העם בפסוקים ו'-ז'?
- בחר בשתי דרישות של הנביא מן העם בפסוק ח', והסבר כיצד הן מתקנות את החטאים שציינת.
- (2)** עיין במלכים ב, פרק ט"ז.
- הוכח כי אחד החטאים שציינת נעשה בימי הנביא מיכה.
- (5 נקודות)
- ג. עיין בעמוס, פרק ה', פסוקים כ"א-כ"ה.**
- (1)** לפי דברי הנביא, מה העם נדרש לעשות כדי לתקן את חטאיו?
- (2)** מהו התפקיד של פסוק כ"ה בדברי עמוס? הסבר את הפסוק לפי פירוש שלמדת.
- (4 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (לכל שאלה – 18 נקודות).

6. הושע

- א.** (1) מהו השינוי שה' ביקש לגרום להושע באמצעות נישואיו לאשת זנונים?
(2) הבא דוגמה נוספת לנביא שהצטוו להוכיח את העם באמצעות מעשה שהוא עשה בחייו האישיים. כתוב מי היה הנביא ומה היה המעשה.
(6 נקודות)
- ב.** עיין בפרק א', פסוקים ד'-ה'.
(1) "וּפָקַדְתִּי אֶת דְּמֵי יִזְרְעֵאל עַל בַּיִת יְהוָה" (פסוק ד').
הסבר דברים אלה, לפי פירוש שלמדת.
(2) לפי פירוש שלמדת, איזו שאלה מעוררת הסמיכות בין פרק א' ובין פסוקים א'-ג' בפרק ב', וכיצד אפשר לענות על השאלה?
(6 נקודות)
- ג.** מלבי"ם (לפרק ב', פסוק ב'): "כי גדול יום יזרעאל - [...] שייקרא בשם יזרעאל מעניין זריעה, שהגלות יהיה דומה כזרע גרעיני תבואה בעומק האדמה ונדמה לו שהגרעינים נרקבו ונבלו ואחר כך יציצו ויצמחו ויוציאו פרי תבואה כפלי כפליים, כן יציצו מן הגולים שנזרעו בארצות שְׁבָיִם עִם רב".
הסבר באמצעות הדימוי של מלבי"ם את תהליך הגלות והגאולה.
(6 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

7. עמוס

- א.** עיין בפרקים א'-ב'.
(1) מהי התבנית הקבועה של נבואת עמוס בפרקים אלה, ומהי משמעותה בנוגע לעם ישראל?
(2) מהו האמצעי של עמוס למשוך אליו קהל מאזינים מממלכת ישראל? בתשובתך ציין את סדר הנבואות של עמוס בפרקים אלה.
(6 נקודות)
- ב.** **(1)** עיין בפרק ב', פסוקים ו'-ח'. צטט והסבר שלושה מחטאי ישראל המוזכרים בפסוקים אלה.
(2) לפי דברי עמוס, ה' יעניש את ישראל אף על פי שחטאיהם קלים מחטאי הגויים. מהו ההסבר לכך? בסס את דבריך על פרק ג', פסוקים א'-ב'.
(6 נקודות)
- ג.** **(1)** עיין בפרק ו', פסוקים ד'-ו', ובישעיה, פרק ה', פסוקים י"א-י"ב. מהי התופעה החברתית המתוארת בשתי הנבואות?
(2) עיין בפרק ח', פסוקים ד'-ו' ובישעיה, פרק א', פסוקים כ"ב-כ"ג. מה הם החטאים המתוארים בשתי הנבואות?
(6 נקודות)

8. מיכה, פרק ג'

- א.** **(1)** עיין בפסוקים א'-ד'. הסבר את הקשר בין מעשיהם של ראשי העם ובין העונש שיבוא עליהם.
(2) עיין בפסוקים ה'-ח'. מהו ההבדל בין האנשים המתוארים בפסוקים ה'-ז' לבין הדובר בפסוק ח'?
(6 נקודות)
- ב.** **(1)** הסבר את פסוק י', לפי פירוש שלמדת. בסס את תשובתך על לשון הפסוק א על הקשרו.
(2) עיין בירמיה, פרק כ"ו, פסוקים י"א-י"ט. לשם מה הזכירו הזקנים בימי ירמיהו את נבואת מיכה שנאמרה כמאה שנה לפני כן, ומדוע השאירה נבואתו רושם עז על שומעיה?
(6 נקודות)
- ג.** עיין ביחזקאל, פרק ל"ד, פסוקים א'-ד'.
(1) מה הן שתי ההאשמות של יחזקאל למנהיגי העם?
(2) לאיזו משתי ההאשמות דומים דברי מיכה בפרק ג' פסוקים א'-ג'? בסס את דבריך על הכתוב.
(6 נקודות)

חלק ג – פרשנות רש"י ורמב"ן (50 נקודות)

9. שאלת חובה (14 נקודות)

- א. ציין שתי סיבות למעמד הבכיר של פירוש רש"י בין פירושי המקרא. (4 נקודות)
- ב. הסבר את ההבדל בין דרך הפרשנות של רש"י לדרך הפרשנות של רמב"ן לבראשית, פרק י"ג, פסוק ז':

פירוש רש"י:

"לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים צאנם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים: הארץ נתונה לאברם, ולו אין יורש, ולוט יורשו ואין זה גזל, והכתוב אומר: 'והכנעני והפרזי או יושב בארץ' ולא זכה בה אברם עדיין".

פירוש רמב"ן:

"[...] הייתה המריבה על המרעה, כי לא נשא אותם הארץ, וכאשר היה מקנה אברם רועה באחו, היו רועי לוט באים בגבולם ורועים שם".

(6 נקודות)

ג. מבנה פירוש רמב"ן

רמב"ן לבמדבר, פרק כ', פסוק א':

"ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן – 'העדה' – עדה שלמה; שכבר מתו מתי מדבר, ואלו פרשו לחיים; לשון רבנו שלמה, וכן דעת רבי אברהם. ואם כן, מה צורך להזכיר כך בכואם אחרי כן אל הר ההר (פסוק כ"ב). ואמר רבי אברהם: כי הזכיר זה בעבור כי יצא אדום להילחם במ הגיד הכתוב שלא נפקד מהם איש בכואם מעיר אדום. ואיננו נכון, כי ישראל נטו מעליו ולא נלחם במ כלל. והנכון בעיניי, כי מנהג הכתוב להזכיר כן במקום התלונות [...] וטעם 'וישב העם בקדש' – לומר כי כאשר נכנסו במדבר צין עד קדש מתה מרים. וטעה רבי אברהם שכתב: בעבור שישובו שם ימים רבים, כי כן כתוב, כי קדש אשר כתוב בו: 'ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם' (דברים, א', מ"ו) הוא קדש ברנע והוא במדבר פארן, ומשם נשתלחו המרגלים בשנה השנייה ושם חזרו, אבל קדש זה הוא במדבר צין, ובאו שם בשנת הארבעים ושם מתה מרים, ומקראות מפורשים הם".

(1) מי הם שני הפרשנים שרמב"ן מזכיר בפירושו?

(2) ציין את המבנה הקבוע של פירושי רמב"ן. היעזר במילות המפתח החוזרות בפירושו.

(4 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 18 נקודות)

10. פרשנות רש"י

א. הסבר מה רש"י מלמד על כוח התפילה מן המילים המודגשות בכל אחד מן הפסוקים שלפניך:

— "כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֶל-לְקִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעִבֹד אֶת הָאֱדָמָה" (בראשית, ב', ה').

— "כִּי שָׁמַע אֱל-לְקִים אֶל קוֹל הַנְּעָר" (בראשית, כ"א, י"ז).

(6 נקודות)

ב. רש"י (לבראשית, פרק י"א, פסוק ט'): "ומשם הפיצם - [...] וכי איזה קשה: של דור הפלגה

או של דור המבול? אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר להילחם בו, ואלו נשטפו

ואלו לא אבדו מן העולם?! [...] למדת ששנוי [שנוא] המחלוקת וגדול השלום".

(1) הסבר את שאלת רש"י.

(2) כתוב בלשונך את העיקרון שבבסיס הפירוש של רש"י, והסבר כיצד רש"י לומד עיקרון

זה מן הפסוקים.

(6 נקודות)

ג. עיין בשמות, פרק ד', פסוקים א'-ג'.

רש"י (לפסוק ב'): "ויהי לנחש - רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל, ותפס אומנותו של נחש".

(1) לפי רש"י, אילו דברים שאמר משה היו לשון הרע על ישראל? מהו העיקרון החינוכי

הנלמד מפירוש זה?

(2) מה המשותף לפירוש זה של רש"י ולפירושים הפותחים של רש"י לחומשי התורה?

(6 נקודות)

/המשך בעמוד 11/

11. פרשנות רש"י

- א. מדוע רש"י מביא בפירושו מדרשי חז"ל? כתוב שלוש סיבות. (6 נקודות)
- ב. עיין בפירושים של ספורנו, רשב"ם ורש"י ל**בראשית**, פרק כ"ה, פסוק כ"ז:
 רשב"ם: "יודע ציד - לצוד ציד להביא".
 ספורנו: "איש שדה - יודע בעבודות האדמה".
 רש"י: "יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו: אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות: איש שדה - כמשמעו, אדם בטל [...]".
- (1) מהו ההבדל בין הפירושים של רשב"ם וספורנו לפסוק ובין פירוש רש"י לפסוק?
 מהי המגמה של רש"י בפירושו?
- (2) הבא דוגמה נוספת מפירוש רש"י המחזקת את המגמה שלו בנוגע לדמותו של עֶשָׂו.
 (6 נקודות)
- ג. עיין ב**שמואל א**, פרק א', פסוקים א'-ו'.
 רש"י (לפסוק ו'): "בעבור הרעימה - [...] שתתפלל [חנה], ולשם שמים נתכוונה [פנינה]".
- (1) תאר את דמותה של פנינה על פי הפשט, ועל פי הפירוש של רש"י.
 (2) מהי המגמה של רש"י בפירושו?
 (6 נקודות)

12. פרשנות רמב"ן

א. בפירושו לבראשית, פרק י"ב, פסוק ו' כתב רמב"ן:

"ודע כי כל גזרת עיריך כאשר תצא מכות גזרה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים".

(1) הסבר דברים אלה.

(2) כתוב שתי דוגמאות מן התנ"ך לעיקרון זה של רמב"ן.

(6 נקודות)

ב. רמב"ן מיישם את העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים" גם בפרשנות שלו למעשי האבות שלשיטתו הם חטאים.

כתוב דוגמה אחת לכך, השונה מן הדוגמאות שציינת בסעיף א. (6 נקודות)

ג. רמב"ן לבראשית, פרק כ"ו, פסוקים כ'-כ"ב:

"ויקרא שם הבאר עשק - יספר הכתוב ויאריך בעניין הבארות, ואין בפשוטי הסיפור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשווה, אבל יש בדבר עניין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דברי עתיד. כי 'באר מים חיים' ירמוז לבית א-לוקים אשר יעשו בניו של יצחק [...] כמו שאמר 'מקור מים חיים את ה' ' (ירמיה, י"ז, י"ג), וקרא הראשון 'עשק', ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אתנו כמה מחלוקות וכמה מלחמות עד שהחריבוהו. והשני קרא שמה 'שטנה', שם קשה מן הראשון, והוא הבית השני שקרא אותו בשמו שכתוב בו: 'ובמלכות אחשוורוש [...] כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם', וכל ימיו היו לנו לשטן עד שהחריבוהו וגלינו ממנו גלות רעה, והשלישי קרא 'רחובות', הוא הבית העתיד שייבנה במהרה בימינו, והוא ייעשה בלי ריב ומצה, והאל ירחיב את גבולנו".

(1) מדוע רמב"ן אינו מפרש את סיפור הבארות בדרך הפשט? ציין שתי סיבות.

(2) הסבר את ה"סימן לבנים" במעשה זה של יצחק.

(6 נקודות)

בהצלחה!